

WYCHOWANIE *jako wprowadzanie* *dziecka w świat wartości*

Opr. Zbigniew B. Gaś
Zakład Psychoprofilaktyki i Pomocy Psychologicznej
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji
Lublin

Podstawowe zagadnienia:

- Na czym polega istota wychowania i co mu zagraża?
- Relacja między zadaniami rozwojowymi a potrzebami
- Korygująca rola wartości w zaspokajaniu potrzeb
- Wartości chrześcijańskie jako podstawa wychowania
- Normy jako drogi realizacji wartości
- Warunki skutecznego wprowadzania w świat wartości i norm

Kontrowersje wokół istoty wychowania

„Trzeba jasno zdać sobie sprawę z tego, co to jest WYCHOWANIE i jak należy je przeprowadzać, bo obecnie panuje pod tym względem rozbieżność poglądów”

Arystoteles

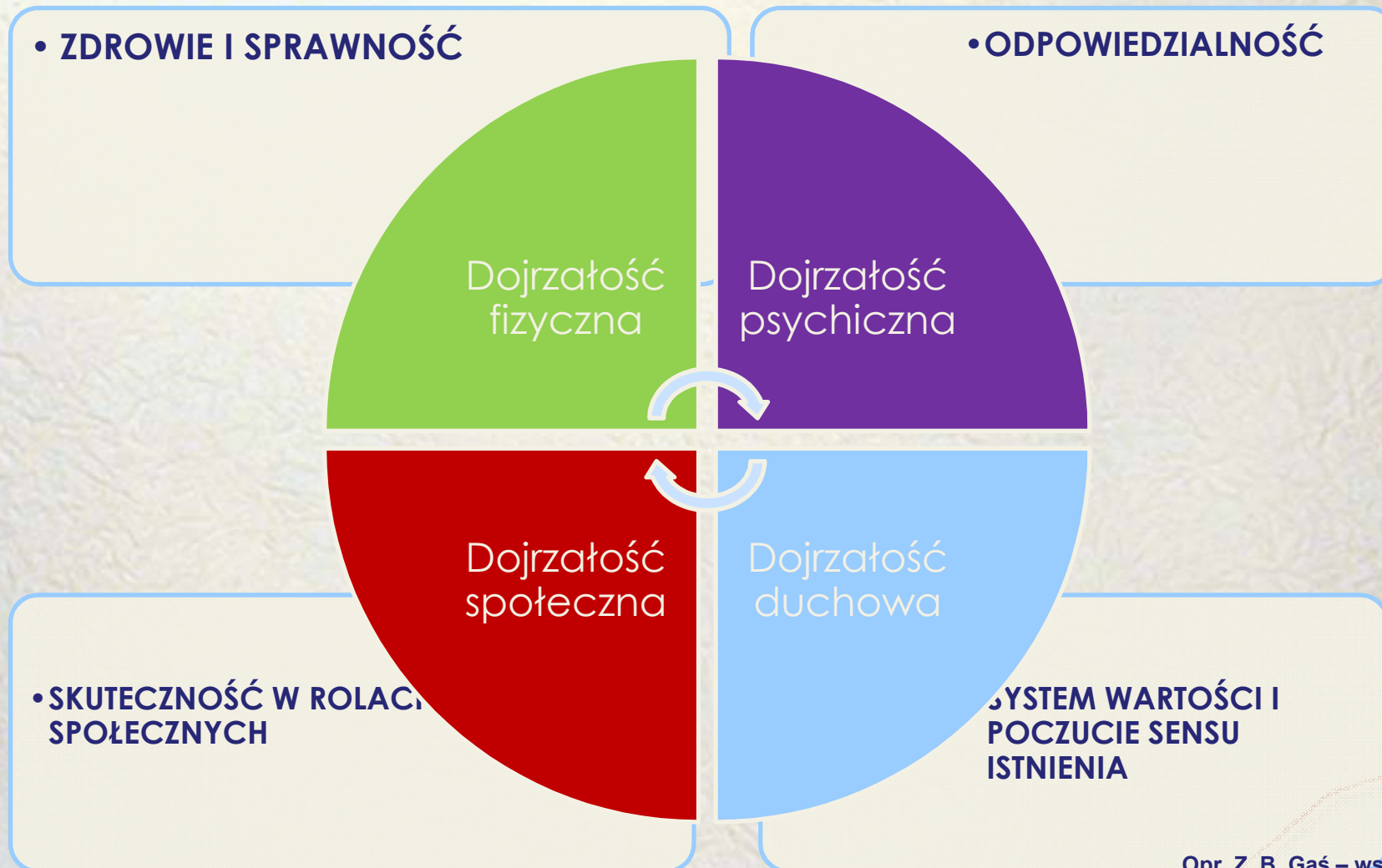
Wychowanie jako formowanie bogatego człowieczeństwa

To proces wspomagania wychowanka w rozwoju, ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości.

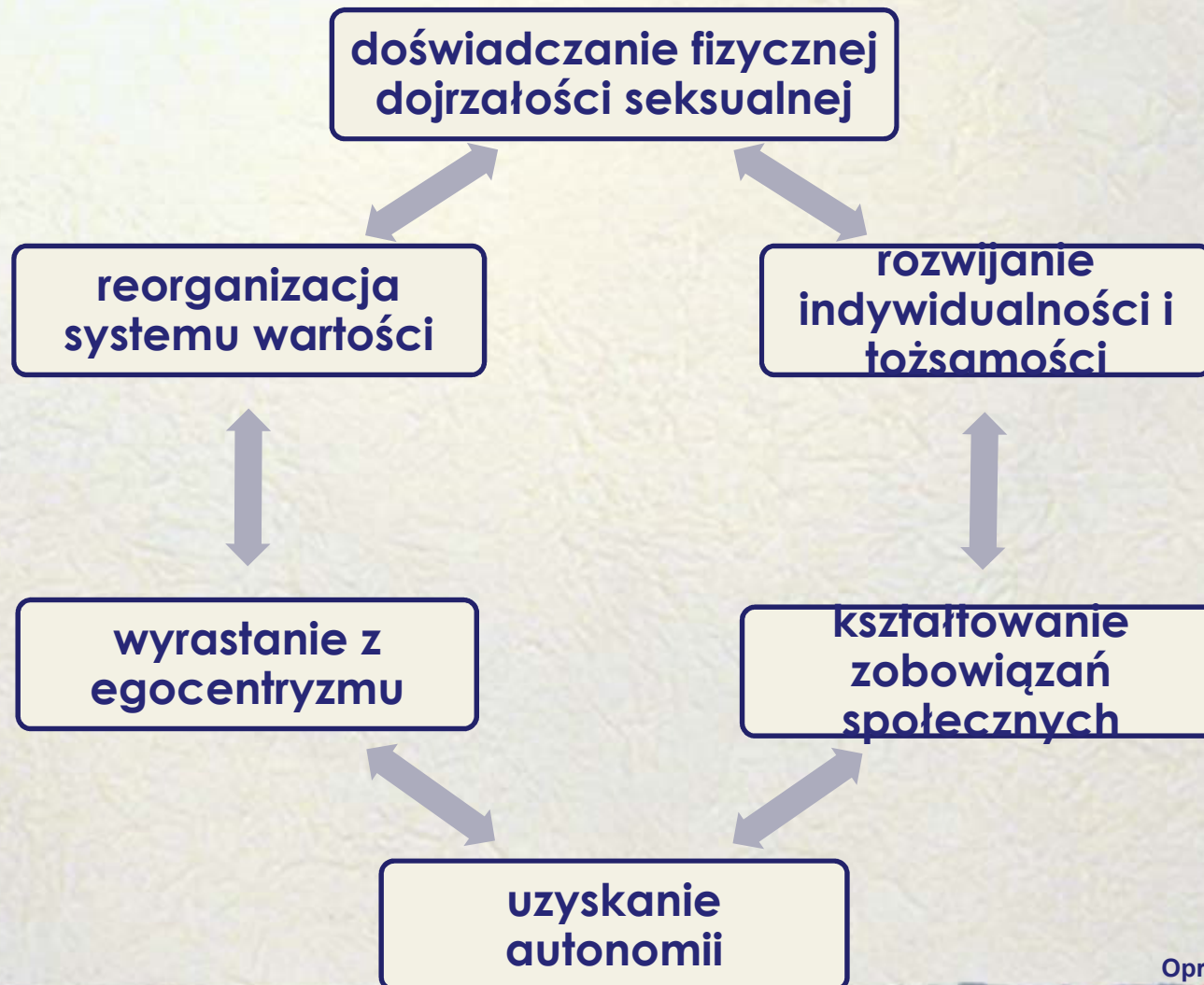
Tak rozumiany kontakt wychowawczy:

- angażuje dwie osoby: wychowawcę (przede wszystkim rodzica, ale także nauczyciela, duszpasterza, sąsiada, starszego kolegę) oraz wychowanka (w różnym wieku),
- pozostające w osobowej relacji,
- współdziałające w osiągnięciu celów wychowawczych.

Obszary dojrzewania

Zadania rozwojowe (B. Varenhorst)

Hierarchia potrzeb

Transcendencja:
pomoc innym w
samorealizacji

Samorealizacja:
osobisty rozwój

Potrzeby estetyczne:
piękno, forma,
równowaga itp.

Potrzeby poznawcze: wiedza,
znaczenie, samoświadomość

Potrzeby szacunku (uznania):
osiągnięcia, odpowiedzialność,
reputacja

Potrzeby przynależności i miłości: rodzina,
uczucia, związki z rówieśnikami

Potrzeby bezpieczeństwa: opieka, porządek,
prawo, granice, stabilność itp.

Potrzeby biologiczne: powietrze, jedzenie, picie,
schronienie, sen, seks itp.

Wartości

Wartości to wszystko to:

- co uchodzi za ważne i cenne dla jednostki i społeczeństwa
- jest godne pożądania,
- łączy się z pozytywnymi przeżyciami
- stanowi jednocześnie cel dążeń ludzkich.

Wartości obejmują więc zarówno elementy świata materialnego, jak i duchowego.

Normy

To powinności, nakazy i zakazy wskazujące sposoby i metody realizowania nadrzędnych wartości. Są one podstawowym spoiwem każdej wspólnoty ludzkiej, porządkują życie społeczne, zapewniają ludziom poczucie bezpieczeństwa.

Ze względu na realizowane wartości normy można podzielić na:

- teologiczne – gdzie nadrzędną wartością jest **DOBRO**, czyli wszelkie działania człowieka określa obowiązek czynienia dobra
- formalne – gdzie nadrzędną wartością jest **OBOWIĄZEK**, czyli właściwe działanie to bezwzględne realizowanie nakazów obowiązku

Wartości chrześcijańskie jako podstawa wychowania

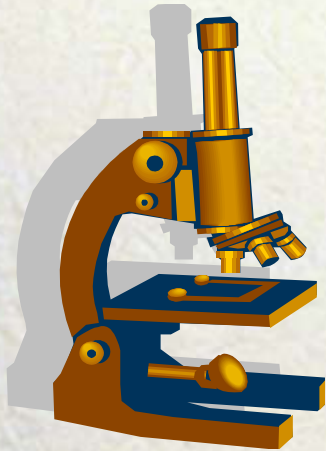
- godność osoby
- świętość życia ludzkiego
- centralna rola rodziny opartej na małżeństwie
- znaczenie wykształcenia
- wolność myśli, słowa
- wolność głoszenia własnych poglądów
- wolność wyznawania religii
- ochrona prawna jednostek i grup
- współpraca wszystkich na rzecz wspólnego dobra
- praca pojmowana jako dobro osobiste i społeczne
- władza polityczna pojmowana jako służba, podporządkowana prawu i rozumowi, a ograniczona przez prawa osoby i narodów

(Jan Paweł II: Wartości chrześcijańskie duchowym fundamentem Europy)

4 kroki wprowadzania wychowanka w świat wartości

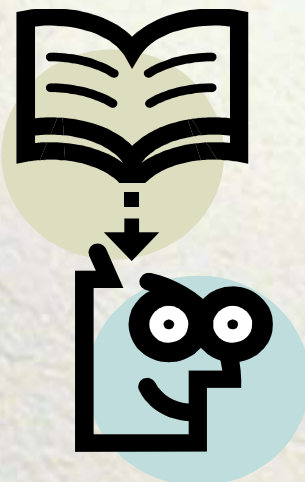
1. Rozpoznawanie wartości
2. Rozumienie wartości
3. Akceptowanie wartości
4. Respektowanie wartości

Krok 1 – rozpoznawanie wartości

- istotą tego kroku jest nabywanie umiejętności rozpoznawania tego, co jest wartością i odróżniania od tego, co nie jest wartością.
- dokonuje się głównie przez obserwację zachowań osób znaczących, a więc przede wszystkim: rodziców, nauczycieli, rówieśników, autorytetów społecznych itp.

Krok 2 – rozumienie wartości

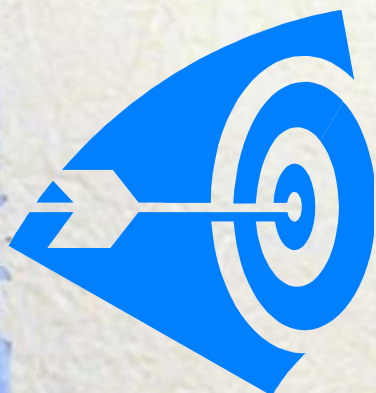
- istotą tego kroku jest rozumowa analiza istoty danej wartości, z możliwością dokonania bilansu zysków i strat
- dokonuje się głównie w drodze intelektualnej analizy własnych doświadczeń i obserwacji świata zewnętrznego

Krok 3 – akceptowanie wartości

- istotą tego kroku jest przyjęcie, że wartości praktykowane przez innych są szansą na godne życie i uzyskanie poczucia przynależności do grupy
- dokonuje się głównie w drodze doświadczenia wzmocnień zewnętrznych za przyjmowanie wartości obowiązujących w danej grupie społecznej

Krok 4 – respektowanie wartości

- istotą tego kroku jest przyjęcie wartości jako podstawy norm przestrzeganych we własnym zachowaniu
- dokonuje się głównie w drodze doświadczenia wewnętrznych wzmocnień za prowadzenie osobiście satysfakcjonującego i społecznie akceptowanego stylu życia

Wybrane zagrożenia dla budowania systemu wartości

- redefinicja wartości np.

WOLNOŚĆ -> samowola

MIŁOŚĆ -> seks

DOBRO/ZŁO -> mniejsze zło

OTWARTOŚĆ -> bezkrytycyzm

TOLERANCJA -> akceptacja dysfunkcji i patologii

POSZANOWANIE ŻYCIA -> aborcja, eutanazja, in vitro

- eliminowanie niektórych wartości np.

TRADYCJA -> nowoczesność

PATRIOTYZM -> europejskość

NARÓD -> obywatel

RODZINA -> związek partnerski, samotny rodzic, bycie singlem

- ograniczanie roli/eliminowanie/zwalczanie religijności i wprowadzanie laickości

Warunki skutecznego wprowadzania wychowanka w świat wartości:

1. Wspieranie rodziny
2. Współpraca wszystkich wychowawców
3. Wychowawca/profilaktyk jako wzór osobowy
4. Wychowanek jako osoba
5. Czytelne dla wychowanka granice
6. Konstruktwna grupa rówieśnicza
7. Doświadczenia społeczne wzmacniające prawidłowy system wartości

1. Wspieranie rodziny

- dostarcza wzorców
- zapewnia oparcie w poszukiwaniu i budowaniu systemu wartości
- przez pozytywne więzi ułatwia korektę wartości
- przez wewnętrzne relacje rodzinne utwierdza w dokonywanych wyborach

2. Współpraca wszystkich wychowawców

- zapewnia jednolity system wartości
- wdraża i egzekwuje spójne normy zachowań
- gwarantuje wymianę informacji umożliwiających podejmowanie działań korekcyjnych
- daje wychowankowi oparcie w różnych sytuacjach życiowych
- chroni przed manipulacją

3. Wychowawca/profilaktyk jako wzór osobowy

- styl życia oparty na konstruktywnym i stabilnym systemie wartości
- czytelne dla wychowanka normy zachowania
- zgodność deklaracji z praktyką życiową
- nieustające samodoskonalenie

4. Wychowanek jako osoba

- jest wartością samą w sobie (dlatego, **że jest** a nie **jaki jest**)
- ma prawo do szacunku i godności osobistej
- ma potencjały, aby ciągle stawać się doskonalszym człowiekiem
- ma prawo do błędu i szansę jego naprawiania

5. Czytelne dla wychowanka granice

- jasne rozróżnianie *dobra* i *zła*
- czytelne prawa i obowiązki - dostosowane do wieku życia i poziomu dojrzałości
- zrozumiałe dla wychowanka i realistyczne konsekwencje naruszania granic
- jednoznaczne rozgraniczenie między akceptacją osoby wychowanka i oceną jego zachowania

6. Konstruktwna grupa rówieśnicza

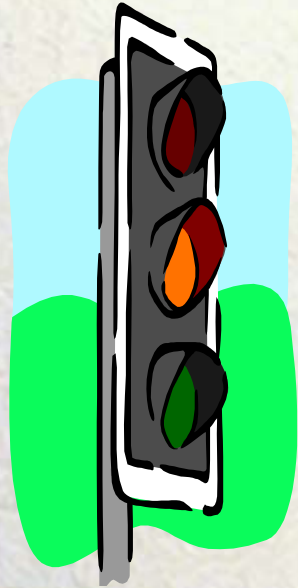
- preferująca społecznie akceptowane wartości
- przestrzegająca obowiązujące normy zachowania
- wspierająca w pozytywnych działaniach
- dająca konstruktywne oparcie w rozwiązywaniu kryzysów w wartościowaniu

7. Doświadczenia społeczne wzmacniające prawidłowy system wartości

- wzmacnianie konstruktywnego systemu wartości i przestrzegania norm postępowania
- stosowanie sankcji za naruszanie norm postępowania
- tworzenie warunków do działania prospołecznego
- tworzenie środowiska sprzyjającego korekcie systemu wartości i norm zachowania

Konkluzje

- lekka, łatwa i skuteczna jest demoralizacja, albowiem bazuje na **podstawowych potrzebach dziecka/nastolatka**
- wychowanie jest trudne, skomplikowane i narażone na porażki, albowiem bazuje na **wartościach przekazywanych przez wychowawców**

dziękuję za uwagę